

22 644 (R 1436)**Overeenkomst inzake de bescherming van het cultureel en natuurlijk erfgoed van de wereld; Parijs, 16 november 1972****Nr. 1**

Ter griffie van de Eerste en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal ontvangen op 27 mei 1992. De wens dat deze overeenkomst aan de uitdrukkelijke goedkeuring van de Staten-Generaal wordt onderworpen kan door of namens een van beide Kamers of door ten minste vijftien leden van de Eerste Kamer dan wel dertig leden van de Tweede Kamer of door de Gevolmachtigde Ministers van de Nederlandse Antillen of van Aruba te kennen worden gegeven uiterlijk op 28 juni 1992.

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal
's-Gravenhage, 18 mei 1992

Ter voldoening aan het ter zake bepaalde in de Grondwet en het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden¹, de Raad van State van het Koninkrijk gehoord, heb ik de eer U hierbij ter stilzwijgende goedkeuring over te leggen de op 16 november 1972 te Parijs tot stand gekomen Overeenkomst inzake de bescherming van het cultureel en natuurlijk erfgoed van de wereld (Trb. 1973, 155)².

Een toelichtende nota bij de Overeenkomst treft U eveneens hierbij aan.

De goedkeuring wordt voor het gehele Koninkrijk gevraagd.

Aan de Gouverneurs van de Nederlandse Antillen en van Aruba is verzocht hogergenoemde stukken op 29 mei 1992 over te leggen aan de Staten van de Nederlandse Antillen en de Staten van Aruba.

De Gevolmachtigde Ministers van de Nederlandse Antillen en van Aruba zijn van deze overlegging in kennis gesteld.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
H. van den Broek

S-MN
S-IZ
S-CUL

¹ Art. 91,(1), add. art. XXI, GW; Art. 61,(3), GW 1972 en Art. 24 Statuut.

² Ter inzage gelegd op de bibliotheek.

Algemeen deel*Hoofdstuk I. De voorgeschiedenis van het verdrag*

Het idee van een erfgoed-beheer op mondiaal niveau kwam voor het eerst naar voren tijdens een Witte Huis Conferentie over Internationale Samenwerking in de Verenigde Staten in 1965. De conferentie deed een oproep voor «... een beheersvorm voor het werelderfgoed waarin tegenover de wereldgemeenschap verantwoordelijkheid gedragen zou worden voor het stimuleren van internationale samenwerking, gericht op het inventariseren, het vaststellen, het ontwikkelen en het beheren van natuurlijke en landschappelijke gebieden en historische plekken met het oog op het huidige en toekomstige welzijn van de internationale gemeenschap.» De oproep werd vervolgens geïntroduceerd in het programma van UNESCO en van de International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN).

Als uitvloeisel van de 16e Algemene Conferentie ontwikkelde UNESCO een ontwerp-verdrag inzake «de Internationale Bescherming van Monumenten, Groepen van gebouwen en Bepaalde streken van Universele Waarde».

Onafhankelijk daarvan ontwikkelde de IUCN intussen een «Verdrag tot Conservering van het Werelderfgoed» dat voornamelijk was toegespitst op het natuurlijk erfgoed. In een speciale werkgroep, samengesteld uit vertegenwoordigers van UNESCO en van de United Nations Conference on the Human Environment (UNCHE), werden de ontwerp-teksten vervolgens besproken en werden tevens de mogelijkheden bezien voor het samenvoegen van beide teksten tot één verdrag dat zowel het cultureel als het natuurlijk erfgoed zou omvatten. Zulks vanuit het besef dat er intrinsieke relaties bestaan tussen het natuurlijk en het cultureel erfgoed, een gedachte die op zichzelf genomen baanbrekend genoemd kan worden voor werkerreinen die tot dan toe veelal een gescheiden aanpak genoten.

De integratie van de twee ontwerp-verdragsteksten, waaraan ook door Nederland actief is meegewerkt, leidde tot de aanvaarding van het verdrag in zijn huidige vorm. Het verdrag trad in werking in 1975, ingevolge artikel 33 van het verdrag.

Begin jaren 80 is een aanvang gemaakt met de uitdrukkelijke goedkeuringsprocedure. Ten behoeve daarvan is – ondermeer – bij brief van 29 september 1981 advies gevraagd aan de toenmalige Monumentenraad. Nadien is bij het stellen van prioriteiten voorrang gegeven aan andere werkzaamheden. De betrekkelijk geringe prioriteit die midden jaren '80 aan de goedkeuring werd gehecht, werd mede veroorzaakt door de toenemende kritiek toentertijd op de UNESCO en – meer in het bijzonder – op de weinig effectieve wijze waarop het onderhavige verdrag in de praktijk bleek te functioneren. Ook Nederland was van mening dat de beschikbare gelden uit het Fonds voor het Werelderfgoed over te veel projecten werd versnipperd. Na verloop van tijd viel evenwel weer verbetering in het functioneren te constateren.

In 1988 is een nieuwe start gemaakt, waarna in 1989 besloten is het verdrag door middel van de stilzwijgende goedkeuringsprocedure te ratificeren. Ten behoeve daarvan is de onderhavige toelichtende nota opgesteld.

Hoofdstuk II. De doelstellingen van het verdrag

Het verdrag beoogt het scheppen van een kader – juridisch, bestuurlijk en financieel – voor internationale samenwerking ten behoeve van het behoud van onroerend cultureel en natuurlijk erfgoed van uitzonderlijke universele waarde.

Hieraan ligt de gedachte ten grondslag dat de betekenis van bepaalde monumenten en gebieden, hoewel dikwijls gelegen binnen de grenzen van één bepaalde staat, zodanig is dat de zorg voor de instandhouding ervan mede kan worden gerekend tot de verantwoordelijkheid van de internationale gemeenschap als geheel. Dergelijke gebieden en monumenten worden geacht te behoren tot het erfgoed van de gehele mensheid.

Het concept van een gemeenschappelijk erfgoed van de hele mensheid sluit nauw aan bij het sinds de Wereldmilieu-conferentie in Stockholm, 1972, gegroeide besef dat de aarde als zodanig kan worden beschouwd als één systeem. Immers, het leven is overal op aarde afhankelijk van dezelfde basisvoorwaarden. En het verdwijnen van een belangrijk natuurgebied op een bepaalde plaats in de wereld kan consequenties hebben voor de waarde van natuurgebieden elders in de wereld, zeker wanneer het gaat om leefgebieden van migrerende soorten.

Voor het behoud van het cultureel erfgoed in de wereld geldt dat met name vanuit UNESCO en vanuit de Raad van Europa in de loop der jaren de samenwerking op dit terrein toegenomen is in het besef dat het cultureel erfgoed in zijn geheel (mede) bepalend is voor cultureel bewustzijn en culturele identiteit en tevens creativiteit bevordert. De bescherming van het cultureel erfgoed maakt in deze context integraal deel uit van de culturele ontwikkeling in de wereld en is als zodanig de verantwoordelijkheid van zowel staatkundige eenheden als (internationale) organisaties.

Hoofdstuk III. Werking en verplichtingen van het verdrag

Staten die partij zijn bij het verdrag verplichten zich tot het leveren van bijdragen aan de identificatie, de bescherming, het behoud, alsmede aan het toegankelijk maken – voor wat betreft het natuurlijk erfgoed niet altijd in letterlijke zin – en overdragen aan komende generaties van objecten die gerekend worden tot het werelderfgoed. Partijen erkennen dat de identificatie en het behoud van onderdelen van het werelderfgoed die zich op hun grondgebied bevinden in de eerste plaats hun verantwoordelijkheid zijn, en dienen zich tot het uiterste in te spannen voor adequate bescherming met behulp van eigen middelen, alsmede met behulp van alle relevante vormen van internationale bijstand en samenwerking die beschikbaar zijn.

Staten die partij zijn bij het verdrag stemmen er onder meer mee in het cultureel en natuurlijk erfgoed een functie in het sociale en culturele leven van de gemeenschap te verlenen en zullen in dat verband voor zover mogelijk de zorg voor dit erfgoed tot integraal onderdeel maken van algemeen beleid. Door toetreding tot het verdrag ontstaan voor Nederland extra mogelijkheden om bij te dragen aan de instandhouding van cultureel en natuurlijk erfgoed van universeel belang.

Ondersteuning in het kader van het verdrag wordt verleend door de Commissie voor het Werelderfgoed, die is samengesteld uit en gekozen door Staten die partij zijn bij het verdrag. Eenentwintig Staten zijn lid van de Commissie. De verkiezing vindt plaats ten tijde van de Algemene Conferentie van UNESCO.

Het verdrag kent voorts artikelen betreffende een «Lijst van het Werelderfgoed» en een «Lijst van bedreigd Werelderfgoed», beiden opgesteld door de Commissie voor het Werelderfgoed. Eerstgenoemde lijst bevat objecten die behoren tot het cultureel en natuurlijk erfgoed van uitzonderlijke universele waarde. De lijst wordt niet geacht uitputtend te zijn. Het voordragen van objecten voor opname op de Werelderfgoed Lijst geschiedt door de staat/partij bij het verdrag op wiens grondgebied de betreffende objecten zich bevinden. Een voordracht wordt door de Werelderfgoed Commissie in behandeling genomen en ter advisering voorgelegd aan de IUCN, de Internationale Raad voor Monumenten en Landschappen (ICOMOS) en het Internationale Centrum voor de studie tot het behoud en de restauratie van culturele goederen (ICCRROM/Centrum van Rome). Ook Nederland overweegt om na toetreding een voordracht van objecten te doen voor opname op de Werelderfgoed Lijst.

Op de Lijst van bedreigd Werelderfgoed zijn uitsluitend objecten opgenomen, waarvan het behoud slechts gewaarborgd kan worden, indien er omvangrijke maatregelen worden getroffen, waarvoor internationale bijstand is aangevraagd. De lijst wordt opgesteld en gepubliceerd door de Commissie voor het Werelderfgoed en omvat slechts objecten die door ernstige en specifieke gevaren, zoals overstromingen of groot-schalige projectontwikkeling, worden bedreigd. De Commissie kan te allen tijde indien dit dringend noodzakelijk is, een object aan de lijst toevoegen.

Ter bescherming van het in het verdrag bedoelde erfgoed is overeenkomstig hoofdstuk IV van het verdrag een fonds in het leven geroepen, het «Fonds voor het Werelderfgoed», waaraan alle Staten die partij zijn financiële bijdragen leveren. Door Nederland is in het verleden reeds een beperkte vrijwillige bijdrage gegeven aan het Werelderfgoed Fonds.

Andere bijstand werd door Nederland reeds verstrekt bij wijze van het incidenteel ter schikking stellen van deskundigen ten bate van enkele projecten, in het kader van onderhavig verdrag geëntameerd, zoals ter bescherming van Abu Simbel, de Borobudhur, de Nubische tempels etc.

Op 1 februari 1992 waren 122 Staten partij bij het verdrag. De lijst van het werelderfgoed bevatte op 1 januari 1992 359 objecten.

Hoofdstuk IV. Het verdrag in het perspectief van het overige internationale instrumentarium tot bescherming van het erfgoed

Behalve het onderhavige verdrag is in de afgelopen decennia nog een aantal internationale verdragen en richtlijnen tot stand gekomen welke de bescherming van het natuurlijk en cultureel erfgoed tot onderwerp hebben.

Natuurlijk Erfgoed

In dit verband kunnen op het terrein van de bescherming van het natuurlijk erfgoed met name worden genoemd de Overeenkomst inzake watergebieden van internationale betekenis, in het bijzonder als verblijfplaats voor watervogels (Ramsar, 1971, Trb. 1900, 141), de Overeenkomst inzake het behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijke leefmilieu in Europa (Bern, 1979, Trb. 1991, 101) en de Overeenkomst inzake de bescherming van trekkende wilde diersoorten (Bonn, 1979, Trb. 1989, 163).

Het verdrag van Ramsar heeft de bescherming van waterrijke gebieden in de gehele wereld tot doel. Het verdrag van Bern beoogt de bescherming van Europese flora en fauna, in het bijzonder van die soorten en leefmilieus waarvoor internationale samenwerking nodig is.

De wereldwijde bescherming van trekkende soorten door middel van nadere (regionale) afspraken is het doel van het verdrag van Bonn. Het verdrag van Ramsar en het onderhavige verdrag kennen hoofdzakelijk een gebiedsingang, terwijl bij het verdrag van Bonn het accent ligt op het behoud van soorten. Het verdrag van Bern heeft zowel betrekking op het behoud van soorten als op het behoud van leefgebieden.

Bovengenoemde verdragen zijn door Nederland geratificeerd. Zij vormen belangrijke instrumenten voor een internationaal natuurbeleid. Voor de uitvoering van de verplichtingen die uit deze verdragen voortvloeien draagt de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij de verantwoordelijkheid.

Verder kan hier de richtlijn nr. 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 (PbEG L 103) worden genoemd. Deze richtlijn is gericht op de instandhouding van alle op het grondgebied van de Europese Gemeenschappen voorkomende in het wild levende vogelsoorten en hun leefgebieden. Een van de maatregelen die in dat kader genomen kan worden is de aanwijzing als speciale beschermingszone van leefgebieden van bepaalde vogelsoorten. De hiervoor genoemde internationale regelingen sluiten in beginsel goed aan bij het onderhavige verdrag met dien verstande dat in de genoemde regelingen prioriteit wordt gegeven aan de bescherming van het natuurlijk erfgoed.

Daarnaast dient te worden vermeld dat in de Raad van de Europese Gemeenschappen een politiek accord is bereikt over de richtlijn inzake de instandhouding van natuurlijke en halfnatuurlijke habitats en de wilde flora en fauna. Deze richtlijn strekt tot een adequate bescherming van habitats en soorten van communautair belang op het grondgebied van de lidstaten van de Europese Gemeenschap. Ook deze richtlijn kent een aanwijzingsverplichting voor natuurwetenschappelijk waardevolle gebieden.

Cultureel Erfgoed

Voor wat betreft het onroerend cultureel erfgoed is voor Nederland een aantal conventies van belang: de UNESCO Overeenkomst ter bescherming van cultureel eigendom in tijden van gewapend conflict van ('s-Gravenhage, 1954, Trb. 1955, 47), de Overeenkomsten van de Raad van Europa ter bescherming van het archeologisch erfgoed in Europa (Londen, 1969 en Malta, 1992), en de Overeenkomst van de Raad van Europa inzake het behoud van het architectonisch erfgoed van Europa (Granada, 1985, Trb. 1985, 163). Deze verdragen onderscheiden zich niet slechts door een verschil in geografische reikwijdte. Ook het beschermingsbereik van de Conventies verschilt mede door het ontbreken van een uniforme definitie van het begrip cultureel erfgoed. Zo heeft de UNESCO Overeenkomst van 1954 betrekking op zowel roerende als onroerende goederen, terwijl onderhavige conventie zich slechts uitstrekt tot onroerende goederen (monumenten etc).

Tot het verdrag van 's-Gravenhage van 1954 «inzake de bescherming van culturele goederen in geval van gewapend conflict» is Nederland in 1958 toegetreden (Trb. 1958, 148). De Rijksdienst voor de Monumentenzorg is verantwoordelijk voor het bijhouden van de lijst van beschermde gebouwde monumenten. De coördinatie van de uitvoering van dat verdrag berust bij het Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.

De uit 1969 daterende Overeenkomst ter bescherming van het archeologisch erfgoed in Europa, die door Nederland niet is ondertekend, is onlangs grondig herzien. Toetreding tot die Overeenkomst uit 1969 wordt niet meer opportuun geacht. De herziene Europese conventie inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed is 16 januari 1992 te Malta door Nederland ondertekend. Met de werkzaamheden ten behoeve van de goedkeuring van die herziene conventie zal binnenkort een aanvang worden gemaakt.

Met name de Overeenkomst tot bescherming van het architectonisch erfgoed in Europa (Granada, 1985) sluit goed aan op onderhavig verdrag, in die zin dat de Overeenkomst van Granada een breder beschermingskader biedt dan de Werelderfgoed Conventie, die haar bescherming beperkt tot onroerende goederen van uitzonderlijke universele waarde. De Overeenkomst van Granada is op 3 november 1991 ter stilzwijgende goedkeuring overgelegd aan de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal. Aangezien 15 leden van de Eerste Kamer de wens te kennen hebben gegeven dat die Overeenkomst aan de uitdrukkelijke goedkeuring zal worden onderworpen, is op 12 maart 1992 een voorstel van wet houdende goedkeuring van de op 3 oktober 1985 te Granada tot stand gekomen Overeenkomst inzake het behoud van het architectonisch erfgoed van Europa bij de Tweede Kamer aanhangig gemaakt.

Hoofdstuk V. Koninkrijkspositie

De Regering van de Nederlandse Antillen erkent het belang van dit verdrag voor de Nederlandse Antillen en acht medegelding van het verdrag wenselijk, aangezien de doelstellingen van het verdrag geheel passen in haar beleid en voorts omdat er mogelijkheden geboden worden voor internationale hulp bij de instandhouding en bescherming van erfgoed dat van mondiaal belang wordt geacht. De Regering van Aruba beraadt zich nog over de wenselijkheid van medegelding.

Teneinde het mogelijk te maken dat, wanneer de Regering van Aruba medegelding wenselijk zal achten die medegelding direkt tot stand wordt gebracht, wordt de goedkeuring voor het gehele Koninkrijk gevraagd.

Hoofdstuk VI. Adviezen

De Raad voor het cultuurbeheer heeft bij brief van 20 september 1990 positief geadviseerd ten aanzien van de ratificatie van onderhavig verdrag. Daarbij kondigt de Raad een nader advies aan met betrekking tot de voordracht die de Eerste Afdeling van de toenmalige Monumentenraad op 15 september 1983 heeft gedaan met betrekking tot de terreinen met een bijzondere archeologische en cultuurhistorische waarde, die voor plaatsing op de Lijst van het Werelderfgoed zouden moeten worden voorgedragen. De Natuurbeschermingsraad heeft bij brief van 7 maart 1991 advies uitgebracht over de gebieden in Nederland die in aanmerking komen voor plaatsing op de Lijst van het Werelderfgoed. Het aangekondigde nader advies van de Raad voor het cultuurbeheer en het advies van de Natuurbeschermingsraad zullen na ratificatie van het verdrag het uitgangspunt vormen voor een eventueel aan de Commissie voor het Werelderfgoed over te leggen inventarisatie als bedoeld in artikel 11 van het verdrag.

Artikelsgewijze deel van de toelichtende nota

Artikel 1

Het kenmerkende van het verdrag is dat – blijkens de gehanteerde omschrijving van cultureel erfgoed – historische, esthetische, ethnolo-

gische of anthropologische kenmerken, alsmede kenmerken van artistieke of wetenschappelijke aard bepalend zijn voor de uitzonderlijke universele waarde van het te beschermen cultureel en natuurlijk erfgoed.

In de geest komt deze definitie overeen met de in de Monumentenwet 1988 gehanteerde begrippen, maar dekt niet in alle opzichten de in de nationale wetgeving neergelegde opvattingen ter zake.

De Monumentenwet 1988 (Stb. 638) stelt in artikel 1 – voor zover voor dit verdrag van belang – een tweetal begrippen centraal. Dat is in onderdeel b het begrip «monumenten», zijnde 1. alle vóór tenminste vijftig jaar vervaardigde zaken, welke van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun betekenis voor de wetenschap of hun cultuurhistorische waarde, en 2. terreinen welke van algemeen belang zijn wegens daar aanwezige monumenten. Het tweede begrip betreft «stads- en dorpsgezichten», zijnde: groepen van onroerende zaken die van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun onderlinge ruimtelijke of structurele samenhang dan wel hun wetenschappelijke of cultuurhistorische waarde en in welke groepen zich één of meer monumenten bevinden.

In het kader van het verdrag wordt er van uitgegaan dat de in het verdrag gehanteerde begrippen «monuments», «groups of buildings» en «sites» te zamen kunnen worden gebracht onder de hierboven aangehaalde begrippen, zulks mede gelet op de nadere uitsplitsing van categorieën in artikel 1, onder c tot en met g, van de Monumentenwet 1988.

Overigens is in het onderhavige artikel van het verdrag geen datering van ouderdom gegeven zoals de Monumentenwet 1988 die wel kent (tenminste vijftig jaar). Er wordt van uitgegaan dat zulk een onderscheid in de praktijk niet tot problemen zal behoeven te leiden.

Tenslotte moge hier nog gewezen worden op het gehanteerde criterium van «uitzonderlijke universele waarde». Slechts enkele van de in het monumentenregister opgenomen monumenten zullen vallen onder de in het verdrag gehanteerde definitie.

Artikel 2

Voor wat betreft het natuurlijk erfgoed, zoals dat in dit artikel nader wordt gedefinieerd, kan als kenmerkend aspect van het onderhavige verdrag gelden dat factoren van esthetische en natuur-wetenschappelijke aard bepalend zijn voor het beschermenswaardige karakter van gebieden onder het verdrag. Zulks is in overeenstemming met het gestelde in de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572) waarin als «natuurmonumenten» worden aangeduid: terreinen en wateren, welke van algemeen belang zijn uit een oogpunt van natuurschoon of om hun natuurwetenschappelijke betekenis.

In de regeringsbeslissing inzake het Natuurbeleidsplan (1990) zijn onder meer de gebieden met bestaande natuurwaarden van (inter)nationale betekenis opgenomen in de zogenaamde ecologische hoofdstructuur. Het beleid richt zich aldaar op het in stand houden en eventueel herstellen en verder ontwikkelen van de aanwezige natuurwaarden. Deze doelstelling past binnen de begripsbepaling van artikel 2.

Het beleid, zoals neergelegd in het Natuurbeleidsplan (Kamerstukken II, 1989/90, 21 149, nrs. 2–3), zal mede als uitgangspunt dienen voor de herziening van het Structuurschema Natuur- en Landschapsbehoud in het kader van het nieuwe Structuurschema Landbouw, Natuur en Openluchtrecreatie.

Wat aan het slot van de toelichting op artikel 1 is opgemerkt voor het cultureel erfgoed, geldt ook voor het natuurlijk erfgoed: slechts enkele van de in het nationale beleid als beschermd of als beschermingswaardig

gekwalficeerde gebieden zullen ook daadwerkelijk onder de definitie van het verdrag vallen, gelet op het ook in dit artikel gehanteerde criterium van «uitzonderlijke universele waarde».

Artikel 3

Partijen hebben het recht zelf vast te stellen welke monumenten en gebieden onder de werking van het verdrag kunnen worden gebracht. Daarnaast bestaat er de mogelijkheid op grond van artikel 11 een voordracht te doen voor opname van nationaal erfgoed op de Lijst van het Werelderfgoed.

Met betrekking tot de inhoudelijke kanten van deze voordracht adviseert de Natuurbeschermingsraad in ieder geval het Nederlandse Waddengebied en het Nederlandse duingebied integraal aan te melden voor de lijst en nadere selectie te overwegen van delen van het Nederlandse veenweidegebied. De Raad voor het cultuurbeheer zal nog nader adviseren inzake een voordracht voor plaatsing van cultuurmonumenten op de Lijst van het Werelderfgoed.

Artikelen 4 en 5

De wet- en regelgeving biedt voor behoud en beheer van natuur- en landschapswaarden in ons land verschillende instrumenten. Naast de mogelijkheden die de Natuurbeschermingswet biedt door middel van de aanwijzingen als beschermd natuurmonument of staatsnatuurmonument, kunnen de instrumenten worden genoemd in het kader van de Relatienota (1975) welke gericht zijn op de afstemming van landbouw op natuur en landschap.

Voorts kunnen natuurwaarden worden veiliggesteld door middel van verwerving en daaropvolgend beheer van uit het oogpunt van natuur en landschap belangrijke terreinen, zowel door de Staat als door particuliere natuurbeschermingsorganisaties deze laatste worden voor dit doel door het rijk en de provincies gesubsidieerd.

Daarnaast bieden de Wet op de ruimtelijke ordening (Stb. 1985, 626) en verschillende milieuhygiënische wetten mogelijkheden om natuur- en landschapswaarden een zekere mate van bescherming te bieden.

Het door het rijk voorgestane beleid met betrekking tot behoud en beheer van natuur- en landschapswaarden is neergelegd in de regeringsbeslissing inzake het Natuurbeleidsplan en zal zijn ruimtelijke uitwerking krijgen in het op te stellen Structuurschema Landbouw, Natuur en Openluchtrecreatie. Het in het Natuurbeleidsplan en het Structuurschema vastgelegde beleid dient tevens door te werken in het beleid van andere overheden die ter zake van natuur en landschap ook een belangrijke taak hebben. Het Natuurbeleidsplan betekent een beleidsintensivering op het gebied van natuur en landschap.

Het rijksinstituut voor het wetenschappelijk onderzoek ten dienste van de natuurbescherming is het Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek van de Dienst Landbouwkundig Onderzoek van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

Voor wat betreft het behoud van het natuurlijk erfgoed voldoet Nederland hiermee aan de in de artikelen 4 en 5 genoemde verplichtingen ten aanzien van regelgeving. Hetzelfde geldt voor het behoud van het cultureel erfgoed.

In dat kader dient gewezen te worden op de veranderde structuur van de monumentenzorg in Nederland. In de «Nota over de Monumentenzorg» van de Minister van W.V.C. (Kamerstukken II, 1983/84, 18 399) wordt expliciet gesproken over «een gezamenlijke verantwoordelijkheid van overheid en particulieren».

Niettemin – en dat geldt dan in het bijzonder ten aanzien van het gestelde in artikel 4 van het verdrag – wordt de rijksoverheid in de bedoelde nota aangemerkt als de eerst verantwoordelijke waar het gaat om het veiligstellen van cultuurgoederen van algemeen belang.

Deze (eerste) verantwoordelijkheid komt tot uiting in de blijvende bevoegdheid van de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur tot het vaststellen van de waarden die veiligstelling behoeven (artikel 3, eerste lid, van de Monumentenwet 1988). Het monumentenbeleid als onderdeel van het cultuurbehoud in Nederland, is een zorg zowel voor de centrale overheid als de lagere overheden die een bestuursverantwoordelijkheid ten aanzien van het vergunningenstelsel hebben (artikel 14 juncto 59 van de Monumentenwet 1988). Daarnaast beschikken de lagere overheden over de mogelijkheid eigen monumentenlijsten op te stellen.

Bij de beschermde stads- en dorpsgezichten die door de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur samen met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer worden aangewezen, is sprake van een nauwe integratie van de monumentenzorg in het beleid ten aanzien van ruimtelijke ordening en stadsvernieuwing.

Een zeer belangrijke taak die bij het monumentenbeleid aan de orde is, is het verstrekken van middelen – zowel in materiële als in financiële zin – ten behoeve van de monumentenzorg. De daaruit voortvloeiende activiteiten, vermeld in eerdergenoemde Nota over de Monumentenzorg, sluiten nauw aan bij het gestelde in artikel 5 van het verdrag. Een bijzondere taak is daarbij weggelegd voor de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, vooral waar het betreft de in het verdrag vermelde zorg door middel van het verrichten van wetenschappelijk en technisch onderzoek.

In het door de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij openbaar gemaakte voorontwerp voor een herziene Natuurbeschermingswet wordt voorgesteld om de provincies de mogelijkheid te geven om, naar analogie van de beschermde stads- en dorpsgezichten, landschappen die vanwege hun uiterlijke verschijningsvorm historisch-landschappelijk van algemeen belang zijn, aan te wijzen als beschermd landschapsgezicht.

Artikelen 6 en 7

In deze artikelen wordt de verantwoordelijkheid van de internationale gemeenschap als geheel voor de instandhouding van het erfgoed van de wereld gestipuleerd, ongeacht de vraag op het grondgebied van welk land of welke landen dat erfgoed zich bevindt.

Een van de consequenties daarvan is dat internationale hulp kan worden geboden bij de instandhouding van erfgoed, wanneer de staat op wiens grondgebied dat zich bevindt, daartoe zelf niet over adequate mogelijkheden beschikt. Overigens kan internationale hulp ter zake slechts plaatsvinden met instemming van de staat op wiens grondgebied het betreffende object zich bevindt.

Blijkens onder meer de regeringsbeslissing inzake het Natuurbeleidsplan, acht de Nederlandse rijksoverheid zich mede verantwoordelijk voor de bescherming van mondiale natuurwaarden. Hetzelfde kan ook worden gesteld ten aanzien van cultureel erfgoed met een uitzonderlijke universele culturele waarde.

In het algemeen kan worden gesteld dat Nederland beschikt over een grote kennis op het gebied van het cultuur- en natuurbehoud, welke kennis ons land – waar relevant – bereid is ter beschikking te stellen wanneer daartoe een verzoek wordt ontvangen. Het onderhavige verdrag kan hiervoor in voorkomende gevallen mede de basis vormen. Wanneer het gaat om situaties in ontwikkelingslanden kunnen dergelijke bemoeienissen deel uitmaken van een ontwikkelingssamenwerkingsbeleid, waarvan aspecten van bijvoorbeeld ecologie en cultuurbehoud geïntegreerd onderdeel vormen. In dit verband kan verwezen worden – waar

het natuurbehoud betreft – naar de brief van de Minister van Ontwikkelingssamenwerking aan de Tweede Kamer over Ecologie en Ontwikkelingssamenwerking (Kamerstukken II 1986/87, 19 767, nr. 2) en naar de regeringsbeslissing inzake het Natuurbeleidsplan. Ook met de culturele dimensie van ontwikkelingssamenwerking wordt blijkens voorgenoemde brief rekening gehouden. Voorts wordt verwezen naar de nota «Een wereld van verschil» (Kamerstukken II 1990/91, 21 813). Artikel 7 geeft geen uitsluitel over de concrete vorm die de samenwerking krachtens onderhavig verdrag kan aannemen. Krachtens artikel 13 van het verdrag heeft de Commissie voor het Werelderfgoed de bevoegdheid te beslissen over de te nemen maatregelen in het geval van een aanvraag om internationale bijstand. Nadere omschrijving van de vormen van bijstand is te vinden in artikel 22 van het verdrag.

Artikelen 8 tot en met 10

Deze eerste drie artikelen van het derde hoofdstuk van het verdrag zijn gewijd aan de samenstelling en werkwijze van de Commissie voor het Werelderfgoed. Op deze plaats zij verwezen naar Hoofdstuk III van deze toelichting.

Nederland zal zich, zodra tot het verdrag is toegetreden, beschikbaar stellen als kandidaat voor een zetel in de Commissie.

Artikelen 11 en 12

Voor een beschrijving van de inhoud van het onderhavige artikel zij verwezen naar die passages uit Hoofdstuk III van deze toelichting die betrekking hebben op de Lijst van het Werelderfgoed en de Lijst van bedreigd Werelderfgoed.

Artikelen 13 en 14

De bepalingen van dit artikel hebben betrekking op de verzoeken om internationale bijstand, afkomstig van Staten die partij zijn bij dit verdrag. De Commissie voor het Werelderfgoed neemt deze verzoeken in ontvangst en beslist over te nemen maatregelen, het tijdstip van aanvang van de werkzaamheden en eventuele financiering uit het Werelderfgoedfonds.

In het zevende lid van artikel 13 wordt de samenwerking tussen de Commissie en de verschillende nationale en internationale organisaties aan de orde gesteld.

Artikel 14 geeft regels voor de bestuurlijke bijstand van de Commissie.

Artikelen 15 en 16

Nederland heeft in de jaren '80 gedurende enige jaren een bedrag van f 40 000 als vrijwillige bijdrage aan het Fonds gegeven.

De verplichte bijdrage aan het Werelderfgoedfonds, die voortvloeit uit artikel 16, eerste lid, zal voor Nederland jaarlijks ongeveer f 80 000, bedragen. Bij de berekening is uitgegaan van de UNESCO begroting voor het biënnium 1992–1993, die een bedrag van US \$ 432 216 000 omvat. De Nederlandse contributie aan het Werelderfgoedfonds bedraagt 1% van de Nederlandse contributie aan UNESCO die voor genoemd biënnium 1.48% van de UNESCO begroting bedraagt.

Naast de verplichte bijdrage opent artikel 16, eerste lid, de mogelijkheid van een vrijwillige bijdrage.

Van de aan Lid-Staten toekomende bevoegdheid, neergelegd in artikel 16, tweede lid, om te verklaren zich niet gebonden te achten aan de verplichting tot betaling van een bijdrage volgens de in het eerste lid

vastgestelde berekeningswijze zal geen gebruik gemaakt worden. Het ligt niet in de bedoeling om naast de verplichte bijdrage ook nog een vrijwillige bijdrage in het Werelderfgoedfonds te storten.

Artikel 17

Voor de instandhouding van het op nationaal niveau waardevol geachte cultureel en natuurlijk erfgoed bestaan reeds diverse particuliere organisaties op zowel nationaal als op regionaal en lokaal niveau. Deze organisaties houden zich doorgaans ook met fondsenwerving bezig.

Artikel 18

Nederland is bereid om – voor zover dit in zijn vermogen ligt en voor zover dit past in zijn internationale beleid – medewerking te verlenen aan internationale campagnes ten behoeve van fondsenwerving. Zulks zal overigens veelal mede via particulier initiatief kunnen worden geëffectueerd, zoals bijvoorbeeld ook het geval is geweest bij de UNESCO campagne ten behoeve van de restauratie van het Borobodur-complex in Indonesië. (Zie ook Hoofdstuk III).

Artikelen 19 tot en met 26

Hoofdstuk V van het verdrag geeft de voorwaarden en regelingen die van toepassing zijn op aanvragen en gevallen van internationale bijstand. De artikelen bevatten procedure-regels in het geval van een verzoek om bijstand, alsmede de omschrijving van de mogelijke vormen van bijstand. Regel is dat een aanzienlijk deel van de kosten gemoeid met projecten en programma's door het land waarin deze worden uitgevoerd, moet worden gedragen.

Artikelen 27 en 28

Sinds lang wordt van overheidswege een actief beleid gevoerd ter bevordering van de natuur- en milieu-educatie. In de Nota Natuur- en milieu-educatie; een meerjarenvizie (Kamerstukken II 1987/88, 20 487, nrs. 1–2), in de regeringsbeslissing inzake het Natuurbeleidsplan (Kamerstukken II 1989/90, 21 149, nrs. 2–3), alsmede in het Nationaal Milieubeleidsplan (Kamerstukken II 1988/89, 21 137, nrs. 1–2) is het beleid ten aanzien van natuur- en milieu-educatie neergelegd. Het beleid is gericht op het versterken van de zorg voor natuur en milieu in de samenleving om zodoende bij te dragen aan het behoud van de verbetering van de kwaliteit van natuur en milieu.

Behalve de overheid zijn ook particuliere organisaties actief op dit terrein. Binnen deze organisaties zijn veel vrijwilligers werkzaam.

Dit laatste geldt in sterke mate ook voor de activiteiten ter zake in de zorg voor het culturele erfgoed.

Artikel 29

Artikel 29 heeft betrekking op de rapportage van zowel partijen bij het verdrag als van de Commissie voor het Werelderfgoed. Laatstgenoemde Commissie heeft de verplichting tijdens elke gewone zitting van de Algemene vergadering van Unesco verslag uit te brengen van haar werkzaamheden.

Staten die partij zijn bij het verdrag zijn vrij te beslissen over data en wijze van rapportage aan de Algemene Vergadering van Unesco.

De Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur,
H. d'Ancona

De Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij,
J. D. Gabor

De Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken,
P. Dankert